

Cezary PLESIŃSKI

PERCEPCJA PRZESTRZENI SĄSIEDZKICH. PRZYKŁAD OSIEDLA RĄDOGOSZCZ-WSCHÓD W ŁODZI¹

6

Cezary PLESIŃSKI – *Uniwersytet Łódzki*

Wydział Nauk Geograficznych

Instytut Zagospodarowania Środowiska i Polityki Przestrzennej

ul. Kopcińskiego 31, 90-142 Łódź

e-mail: cezary.plesinski@geo.uni.lodz.pl<https://orcid.org/0009-0000-0308-6944>

ZARYS TREŚCI: W poniższym artykule przedstawiono percepcję przestrzeni sąsiedzkich u mieszkańców osiedla Radogoszcz-Wschód w Łodzi. Na podstawie literatury omówiono definicje, cechy oraz funkcje tego rodzaju przestrzeni. Sporządzono ogólną charakterystykę obszaru opracowania, gdzie wskazano jego lokalizację oraz obecną strukturę użytkowania. Badania społeczne przeprowadzone wśród mieszkańców pozwoliły na zidentyfikowanie najbardziej uczęszczanych miejsc, odgrywających tym samym kluczową rolę w integracji

¹ Artykuł powstał na podstawie pracy magisterskiej pt. „Zróżnicowanie przestrzeni sąsiedzkiej w zabudowie blokowej osiedla Radogoszcz-Wschód w Łodzi” zrealizowanej w 2024 r. w Instytucie Zagospodarowania Środowiska i Polityki Przestrzennej na Wydziale Nauk Geograficznych Uniwersytetu Łódzkiego.

społecznej. Na podstawie powyższych analiz można określić, jakie funkcje oraz elementy zagospodarowania przestrzeni sąsiedzkich pozytywnie wpływają na nawiązywanie kontaktów oraz budowanie relacji wśród lokalnej społeczności.

SŁOWA KLUCZOWE: przestrzeń sąsiedzka, osiedle, sąsiedztwo, zabudowa wielorodzinna, Łódź.

PERCEPTION OF NEIGHBORHOOD SPACE BY THE RESIDENTS OF THE RADOGOSZCZ-WSCHÓD HOUSING ESTATE IN ŁÓDŹ

ABSTRACT: The following article presents the perception of neighborhood spaces by the residents of the Radogoszcz-Wschód housing estate in Łódź. Based on the literature, the definitions, features and functions of these kind of spaces were discussed. The author present in general a description of the study area, also including its location and current land use. Social research conducted among the residents helped to indentify the most frequented places, which play a key role in the issue of social integration. From these analyses, it is possible to determine which functions and elements of the development occuring in the neighborhood spaces positively affect the establishment od contacts and relationships among the local community.

Based on the above studies, it can be concluded that neighborhood space is subjective in nature. It all depends on the preferences of a particular group of people as to how they spend their time, which is confirmed by the results of the research presented in the following article. Thanks to them, it can be concluded that neighborhood space occurs in both public and private, semi-public or semi-private spaces. Among all the indicated neighborhood spaces, special attention should be paid to green and recreational areas, as well as facilities with a service function, as these were the most frequently indicated places where residents of the neighborhood establish a relationship with their neighbors. The author of the article also draws attention to the multifunctionality of the above green spaces, which affects the diversity of users in these spaces. The results shown in the following article may prove useful in guiding the development of housing estates, both those already in existence (especially those that have been neglected) and those that will be built in the future.

KEYWORDS: neighborhood space, housing estate, neighborhood, multi-family housing, Lodz.

6.1. Wprowadzenie

Przestrzeń sąsiedzka obejmująca najbliższe otoczenie względem miejsca zamieszkania stanowi fundament w kontekście kształtowania relacji społecznych. Zachodzące w niej interakcje sprzyjają integracji oraz rozwijają wewnątrz wspólnoty poczucie przynależności do danego obszaru, co finalnie wpływa na

poczucie bezpieczeństwa (Lis, Krzemińska 2013), a także podnosi jakość życia mieszkańców (Mrozowski 2017). Powyższy opis dotyczy odpowiednio zagospodarowanej przestrzeni sąsiedzkiej, jednakże współcześnie można dostrzec obniżenie się jej jakości na terenach wielu osiedli mieszkaniowych (Krańska, Kaźmierczak 2023). Anonimowość, brak dostępu do podstawowych usług w bliskim otoczeniu miejsca zamieszkania, problem związany z parkingami dla pojazdów osobowych (zarówno ich niedostatek, jak i przeobrażanie terenów zieleni i rekreacji na parkingi), zdewastowane przestrzenie, intensyfikacja zabudowy mieszkaniowej – to tylko ułamek występujących obecnie problemów (Klimowicz 2019; Skoczylas 2016). Pośród tych wszystkich „za i przeciw” w kwestii przestrzeni sąsiedzkich istotne jest, aby poznać opinie mieszkańców na temat obszaru, w którym funkcjonują oni na co dzień. W istocie wszystko zależy od ludzi oraz ich preferencji co do spędzania czasu, jednakże wkomponowanie odpowiednich elementów zagospodarowania na terenie zespołu mieszkaniowego może zaktywizować mieszkańców do przebywania w najbliższym otoczeniu, a rezultatem takowych działań będą zjawiska opisane na samym początku wprowadzenia.

Celem niniejszego artykułu jest ukazanie zróżnicowania przestrzeni sąsiedzkiej oraz określenie komponentów zagospodarowania pozytywnie wpływających na nawiązywanie kontaktów sąsiedzkich. Aby osiągnąć wyznaczone cele, autor przeprowadził od października do grudnia 2023 r. badania społeczne wśród mieszkańców osiedla Radogoszcz-Wschód, wykorzystując opracowany na te potrzeby kwestionariusz ankiety podzielony na cztery części. Pierwsza z nich dotyczyła związku respondenta z osiedlem, gdzie za cel obrano uzyskanie informacji związanych z poczuciem przywiązania do zamieszkiwanego terenu. Druga część obejmowała kwestie dotyczące spędzania wolnego czasu na obszarze osiedla, z wyszczególnieniem częstotliwości oraz osób towarzyszących. Kolejny blok obejmował pytania w zakresie nawiązywanych kontaktów sąsiedzkich, w tym ich rodzajów oraz liczby. Ponadto respondenci zostali poproszeni o wskazanie miejsc, w których spędzają swój wolny czas wspólnie z sąsiadami, co z perspektywy niniejszego artykułu jest szczególnie istotne. Ostatnia część kwestionariusza ankiety miała za zadanie dostarczyć informacje na temat samego respondenta, jego wykształcenia, stanu cywilnego czy też obecnego zajęcia. Oprócz badań społecznych autor przeprowadził kwerendę literatury, aby dokładnie określić definicję, a także cechy i funkcje przestrzeni sąsiedzkiej. Stosunkowo niewielki obszar, na którym przeprowadzono badanie, charakteryzuje się różnorodnością pod względem funkcji oraz nietypowym jak na łódzką strukturę układem zabudowy. Pozwala to na precyzyjne określenie granic występowania przestrzeni sąsiedzkich, a także ukazanie elementów pozytywnie wpływających na kontakty sąsiedzkie.

6.2. Przestrzeń sąsiedzka w ujęciu teoretycznym

Osiedle, jako element całości danej struktury miejskiej, skonstruowane jest z różnych rodzajów przestrzeni. W opracowaniach naukowych wyróżnia się przede wszystkim przestrzeń publiczną i prywatną, ale również półpubliczną, półprywatną, społeczną czy też grupową (Popławska 2016; Mierzejewska 2018; Newman 1996; Gronostajska 2007; Solarek 2009; Chmielewski 2010; Ossowski 1982; Rybicki 1979; Chombart de Lauwe 1952). O ile można klarownie wskazać występowanie powyższych przestrzeni w obszarze miejskim, o tyle niejaki problem występuje w przypadku umiejscowienia opisywanej w artykule przestrzeni sąsiedzkiej. Badacze zajmujący się tą problematyką przy definiowaniu tego rodzaju przestrzeni podkreślają zarówno jej przestrzenny, jak i społeczny aspekt (Masierek, Szajerska 2020; Mrozowski 2017; Kimic 2011; Lis, Krzemińska 2013; Gronostajska 2016; Bierwiazzonek 2016).

Aby jeszcze lepiej zrozumieć istotę przestrzeni sąsiedzkich, w tym ich cechy oraz funkcje, należy spojrzeć na nie przez pryzmat samej definicji sąsiedztwa, które oznacza powiązania międzyludzkie, wynikające zarówno z bliskości zamieszkania, jak i czynności wykonywanych przez osoby żyjące na danym terenie (Cieśla 1979). Ponadto temat został potraktowany szeroko w opracowaniu J. Kotusa (2007), gdzie wskazano atrybuty sąsiedztwa, które również odnoszą się do zagadnień przestrzennych oraz społecznych. Wymienione we wskazanym opracowaniu atrybuty pozwalają na dokładne określenie elementów występujących w przestrzeni oraz cech i zachowań osób, które mają rzeczywisty wpływ na nawiązywanie kontaktów międzyludzkich, a tym samym występowanie przestrzeni sąsiedzkich w strukturze osiedla. Ponadto nakreślają one funkcje pełnione przez przestrzenie sąsiedzkie. Usytuowanie elementów małej architektury, a także lokalizacja miejsc kontaktów sąsiedzkich sprzyja integracji, wypoczynkowi oraz rekreacji. Jeden z atrybutów, którym jest rozplanowanie budynków, został opisany również w innych opracowaniach (Lis 2011; Chmielewski, Mirecka 2001), w których podkreślono, że najkorzystniejszy do nawiązywania relacji sąsiedzkich jest tzw. układ blokowy, natomiast najmniej korzystny – grzebieniowy lub gniazdowy. Podobne podejście do J. Kotusa (2007) w kontekście kwestii związanych ze zjawiskiem sąsiedztwa zaprezentował w swoim opracowaniu J.M. Chmielewski (2010), określając cztery podstawowe warunki determinujące powstawanie grupowych związków społecznych. Badacz zwrócił uwagę na potrzebę utrzymywania kontaktów sąsiedzkich z pozostałymi mieszkańcami danego terenu, poczucia wspólnych wartości i tożsamości z obszarem, który zamieszkują, a także na występowanie miejsc sprzyjających integracji. Ostatnią kluczową cechą w kontekście przestrzeni sąsiedzkich jest dostępność, w ramach której wyróżniono jej trzy rodzaje: przestrzenna, społeczna oraz ekonomiczna (Rochmińska 2013; Guzik 2003). Istotne dla poniższego artykułu są dwa pierwsze, gdyż nawiązują stricte

do kwestii społecznych. Pierwszy z nich wskazuje na możliwość zaistnienia interakcji wśród mieszkańców danego obszaru, natomiast drugi nawiązuje do norm i ograniczeń społecznych obowiązujących na określonym terenie.

Na podstawie wymienionych definicji, cech oraz funkcji można stwierdzić, że przestrzeń sąsiedzka występuje na całym terenie danego osiedla. Spontaniczność interakcji pomiędzy mieszkańcami, a także preferencje przestrzenne co do spędzania czasu z sąsiadami powodują, iż schematyzacja i konkretna lokalizacja przestrzeni sąsiedzkich w strukturze miejskiej jest praktycznie niemożliwa. Można natomiast wskazać, że przestrzeń sąsiedzka znajduje się w każdym z wcześniej wspomnianych rodzajów przestrzeni (publiczna, prywatna, półpubliczna, półprywatna, społeczna, grupowa), jednakże to, czy jest ona przestrzenią sąsiedzką, czy też nie, zależy wyłącznie od subiektywnych odczuć danej osoby bądź też grupy mieszkańców.

6.3. Współczesne podejścia badawcze dotyczące przestrzeni sąsiedzkiej

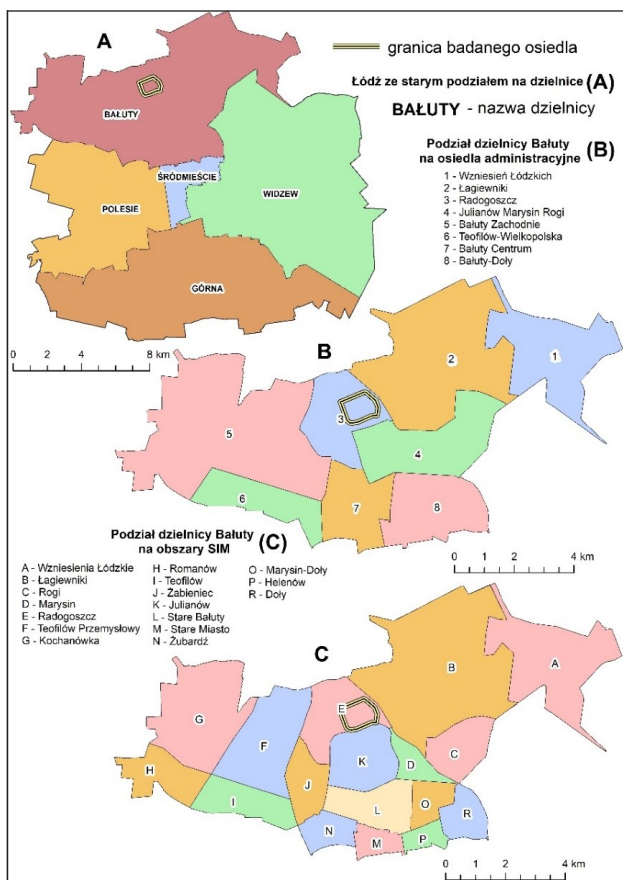
Przeprowadzane obecnie badania nad przestrzenią sąsiedzką ukazują jej wieloaspektowość, a także duży wpływ na codzienne funkcjonowanie w najbliższym środowisku zamieszkania. Od roli polityki miejskiej i projektowania terenów osiedla, przez subiektywność i przywiązanie ludzi do miejsca, w którym funkcjonują, kończąc na nowych, bardziej współczesnych formach nawiązywania kontaktów za pośrednictwem mediów społecznościowych. Wszystkie powyższe elementy sprawiają, że zestandaryzowanie definicji przestrzeni sąsiedzkiej w środowisku naukowym jest trudne do osiągnięcia, ukazuje to jednak niezwykle interesującą cechę tego zjawiska, którą trudno zamknąć w jakichkolwiek ramach słownych, przestrzennych oraz społecznych.

Niektórzy badacze podchodzą do analizy przestrzeni sąsiedzkich w sposób mikroskopijny, przedstawiając wpływ zagospodarowania placów zabaw na zachowania dzieci w ich najbliższym otoczeniu (Karsten 2003). Inni natomiast zajrzeli w głąb internetowego świata, gdzie również, jak się okazuje, dochodzi do częstych interakcji pomiędzy grupami sąsiedzkimi (Capece, Costa 2011). Oczywiście w świetle planowania przestrzennego może to pobudzić refleksję na temat jakości i atrakcyjności przestrzeni sąsiedzkich na terenie osiedli mieszkaniowych. Zobrazowaniem tego mogą być inne opracowania skupiające się na częstotliwości interakcji sąsiedzkich w miejscach o zróżnicowanej strukturze przestrzennej (Ebrahim 2015; Nguyen i in. 2020; Holland i in. 2007). Warte uwagi są również opracowania ukazujące duże przywiązanie mieszkańców do swojego najbliższego otoczenia oraz ich wpływ na zmiany w estetyce czy funkcjonalności. Silna współpraca środowiska sąsiedzkiego ma duże znaczenie w kontekście poczucia bezpieczeństwa, ale przede wszystkim jakości życia (Sorensen 2009).

Powyższe przykłady współczesnych badań nad przestrzenią sąsiedzką są dowodem wielości kontekstów, w jakich można rozpatrywać to zjawisko. Zarówno dzięki minimalistycznemu podejściu, jak i analizie wieloczynnikowej można uzyskać wiele cennych informacji na temat naszego najbliższego otoczenia.

6.4. Charakterystyka obszaru badań

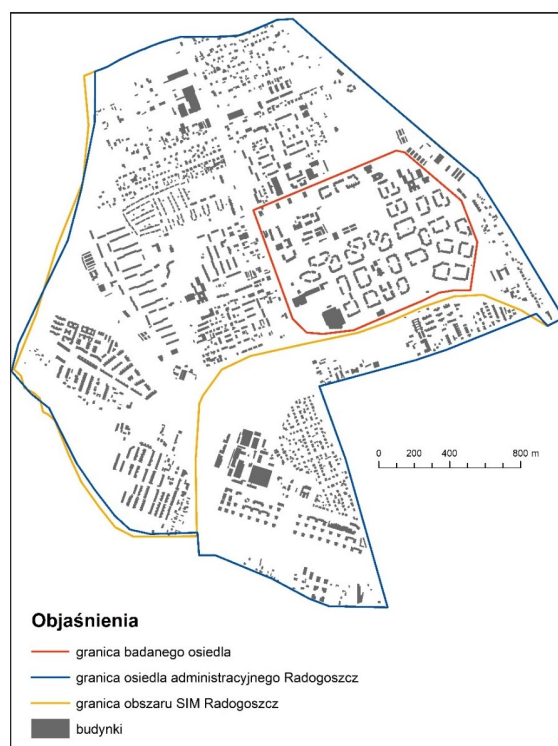
Osiedle Radogoszcz-Wschód, utworzone na przełomie lat 80. i 90. XX w. (Szafrąńska 2016), jest zlokalizowane w północnej części Łodzi i stanowi część dzielnicy Bałuty (według starego podziału administracyjnego), osiedla administracyjnego Radogoszcz oraz obszaru SIM Radogoszcz utworzonego w 2005 r. (Uchwała Nr LVI/1069/05) (rys. 1).

Rys. 1. Lokalizacja badanego osiedla na tle różnych podziałów miasta Łodzi

Źródło: Plesiński 2024: 23.

Jako że badany obszar nie pokrywa się w całości z żadną obowiązującą obecnie jednostką pomocniczą w ramach podziału administracyjnego, należało określić jego granice. Przyjętym kryterium był charakterystyczny układ zabudowy (tzw. układ blokowy), który różnicuje teren pod tym względem od pozostałej części obszaru SIM Radogoszcz i osiedla administracyjnego Radogoszcz (rys. 2). Analizowany obszar usytuowany jest w kwartale ulic Zgierska – od zachodu, Świtezianki – od północy i od wschodu oraz alei Władysława Sikorskiego – od południa. W sferze kołnierza urbanistycznego badany teren sąsiaduje z osiedlem Radogoszcz Zachód zlokalizowanym po przeciwnej stronie ul. Zgierskiej, osiedlem Sitowie oraz Rodzinnym Ogrodem „Tramwajarz II” od północy, a także z osiedlami domów jednorodzinnych, zarówno od południa, jak i od wschodu. Ze względu na specyfikę granic obszaru badań nie ma źródeł określających dokładną liczbę mieszkańców badanego terenu. Według szacunkowych wyliczeń autora na podstawie wartości podanych przez Główny Urząd Statystyczny, gdzie średnia liczba osób przypadająca na jedno mieszkanie wynosi 2,4, liczba mieszkańców wynosi około 13 500.

Rys. 2. Granice badanego osiedla, osiedla administracyjnego Radogoszcz oraz obszaru SIM Radogoszcz wraz z układem przestrzennym zabudowy

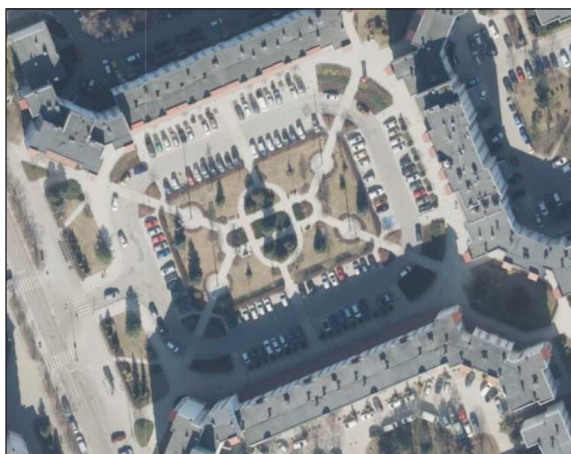
Źródło: Plesiński 2024: 24.

Powierzchnia całkowita osiedla Radogoszcz-Wschód wynosi 87,9 ha. W przestrzeni dominują tereny zieleni, które stanowią ponad 65% całości badanego obszaru. Znajdują się tam również tereny rekreacyjne zlokalizowane zarówno w obrębie podwórek, jak i na bardziej otwartych przestrzeniach. Miejsca wytyczone do zaparkowania pojazdów występują przede wszystkim przy budynkach o funkcji usługowej oraz mieszkaniowo-usługowej, a także wzdłuż dróg głównych. Na obszarze osiedla spośród 177 budynków 62% pełni funkcję stricte mieszkaniową. Większość z nich wybudowano w układzie blokowym, natomiast pozostałe budynki powstały w późniejszym okresie. Oprócz nich znajdują się również obiekty o funkcji usługowej oraz mieszkaniowo-usługowej. Pierwsze z wymienionych to przede wszystkim wielokubaturowe obiekty handlowe występujące w południowo-zachodniej części badanego obszaru. Ponadto po przeciwległej stronie zlokalizowana jest również szkoła podstawowa, a także obiekt sakralny znajdujący się w centralnej części osiedla, sąsiadujący z istotnym ciągiem pieszym – Aleją Romantyczną (fot. 1). Drugi typ budynków zlokalizowany jest przede wszystkim wokół swoistego spoiwa badanego obszaru – Placu Słonecznego (fot. 2). Projektanci – Zdzisław Lipski, Jakub Wujek oraz Andrzej Owczarek – chcieli w ten sposób utworzyć centrum osiedla, gdzie mieszkańcy mieliby możliwość zaspokajania swoich codziennych potrzeb dzięki punktom usługowym usytuowanym w budynkach otaczających wspomniany plac (Ciarkowski 2016). Pozostałe budynki o takiej funkcji należą już do nowej zabudowy. Na obszarze osiedla zlokalizowany jest w dodatku jeden obiekt o funkcji mieszkaniowej jednorodzinnej, który sąsiaduje z nowo powstałą zabudową wielorodzinną, a także garaże występujące w centralnej części obszaru nieopodal terenu zieleni (rys. 3).

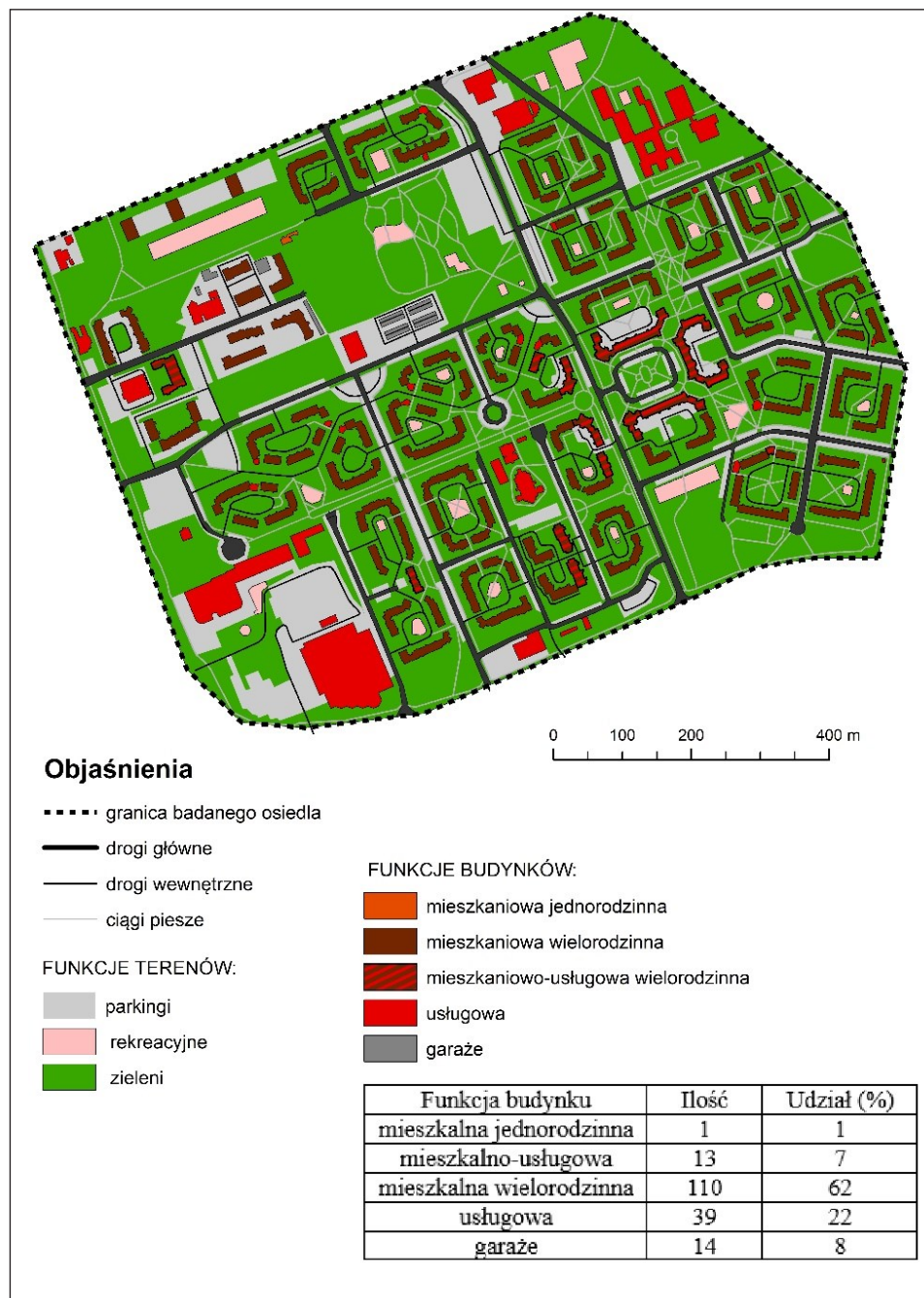
Fot. 1. Aleja Romantyczna.

Źródło: Plesiński 2024: 78.

Fot. 2. Plac Słoneczny.

Źródło: https://mapy.geoportal.gov.pl/imap/Imgp_2.html?gpmapi=gp0 (data dostępu: 7.01.2025).

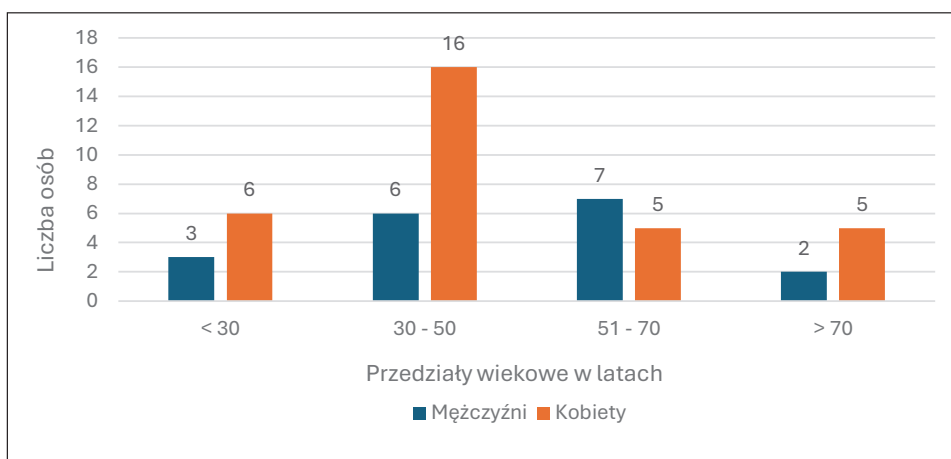

Rys. 3. Funkcje użytkowania terenu oraz budynków na osiedlu Radogoszcz-Wschód

Źródło: Plesiński 2024: 26.

6.5. Wyniki badań

W badaniach przeprowadzonych od października do grudnia 2023 r. wzięło udział 50 mieszkańców osiedla Radogoszcz-Wschód w Łodzi, w tym 64% kobiet (rys. 4). Ankiety były przekazywane losowo przez autora poniższego artykułu i natychmiastowo wypełniane przez respondentów w obrębie badanego terenu. Na podstawie pytania dotyczącego wieku respondentów wyróżniono cztery grupy. Najliczniejszy segment stanowiły osoby w przedziale wiekowym od 30. do 50. roku życia (44%), natomiast najmniej mieszkańców w momencie przeprowadzania badań miało 70 lat lub więcej.

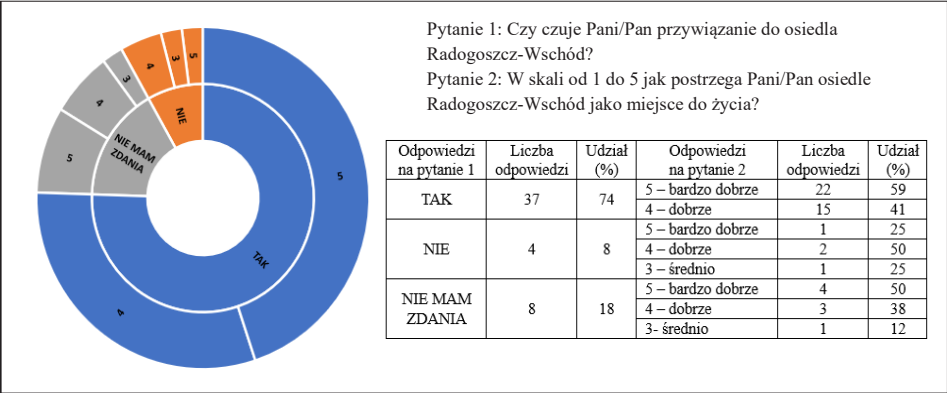

Rys. 4. Struktura wieku respondentów badanego obszaru

Źródło: Plesiński 2024: 87. $N^2 = 50$

Kontynuując analizę wyników przeprowadzonej ankiety, należy zwrócić uwagę na pozytywne postrzeganie oraz silne przywiązanie emocjonalne respondentów do osiedla Radogoszcz-Wschód (rys. 5), które wskazało 74% respondentów. W kwestii postrzegania badanego obszaru sporządzono skalę od 1 do 5, gdzie 5 oznacza „bardzo dobrze”, 4 – „dobrze”, 3 – „średnio”, 2 – „źle”, a 1 – „bardzo źle”. Wyniki ukazane poniżej jasno wskazują, że mieszkańcy osiedla pozytywnie oceniają swoje najbliższe otoczenie.

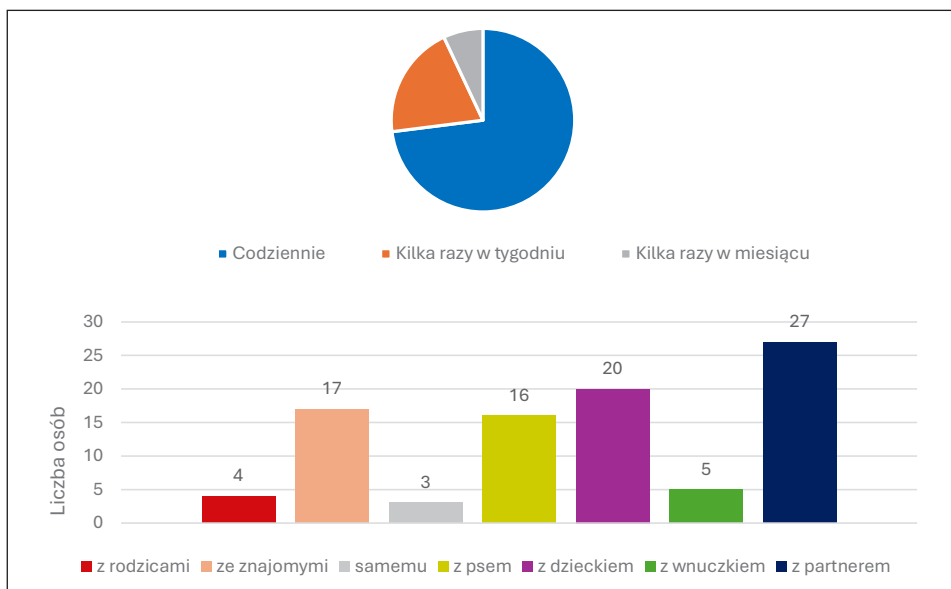
² N – liczba respondentów udzielających odpowiedzi na dane pytanie.

Rys. 5. Odpowiedzi respondentów na pytania dotyczące emocjonalnego przywiązania oraz postrzegania osiedla Radogoszcz Wschód

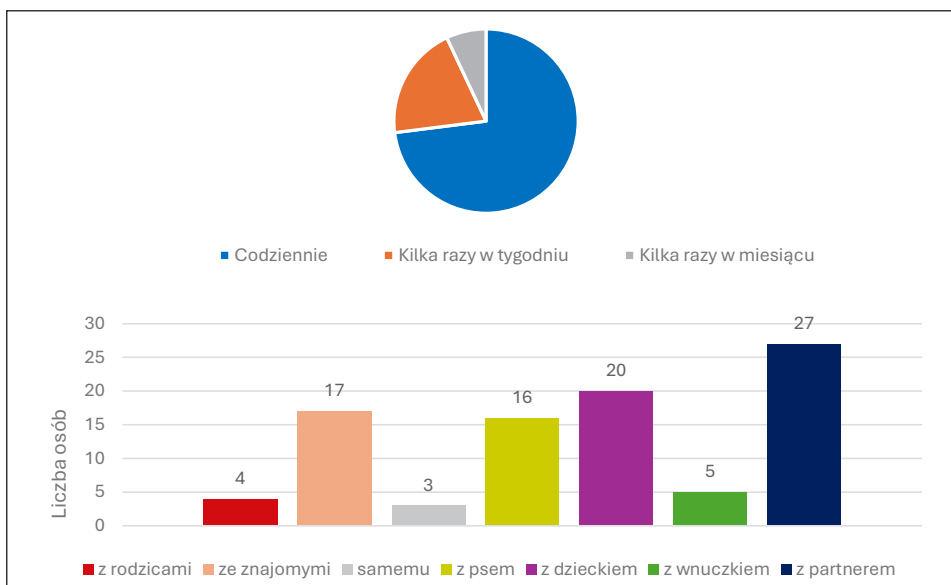
Źródło: Plesiński 2024: 90. N = 50

W segmencie pytań dotyczących form spędzania wolnego czasu respondenci zostali zapytani o to, czy spędzają go na badanym terenie, jakie są tego przyczyny oraz jak często i z kim ten czas spędzają. Argumentując to dużą ilością terenów zielonych oraz ogólnym poczuciem ciszy i spokoju, 86% respondentów odpowiedziało twierdząco na pytanie dotyczące spędzania wolnego czasu na terenie osiedla Radogoszcz-Wschód. Według pozostałych respondentów w najbliższym otoczeniu nie ma atrakcyjnych miejsc, wykazywali oni także brak chęci na spędzanie czasu wolnego poza swoim mieszkaniem (rys. 6). W odniesieniu do tego, z kim respondenci spędzają swój wolny czas, dominującą odpowiedzią było towarzystwo ich życiowego partnera. Ponadto wskazywano również dziecko oraz zwierzę domowe (głównie psa) bądź też bliskich znajomych. Ponad 73% respondentów codziennie spędza swój wolny czas na terenie osiedla, 20% kilka razy w tygodniu, natomiast 7% kilka razy w miesiącu (rys. 7).

Rys. 6. Sposoby spędzania wolnego czasu oraz ich przyczyny wskazane przez respondentów

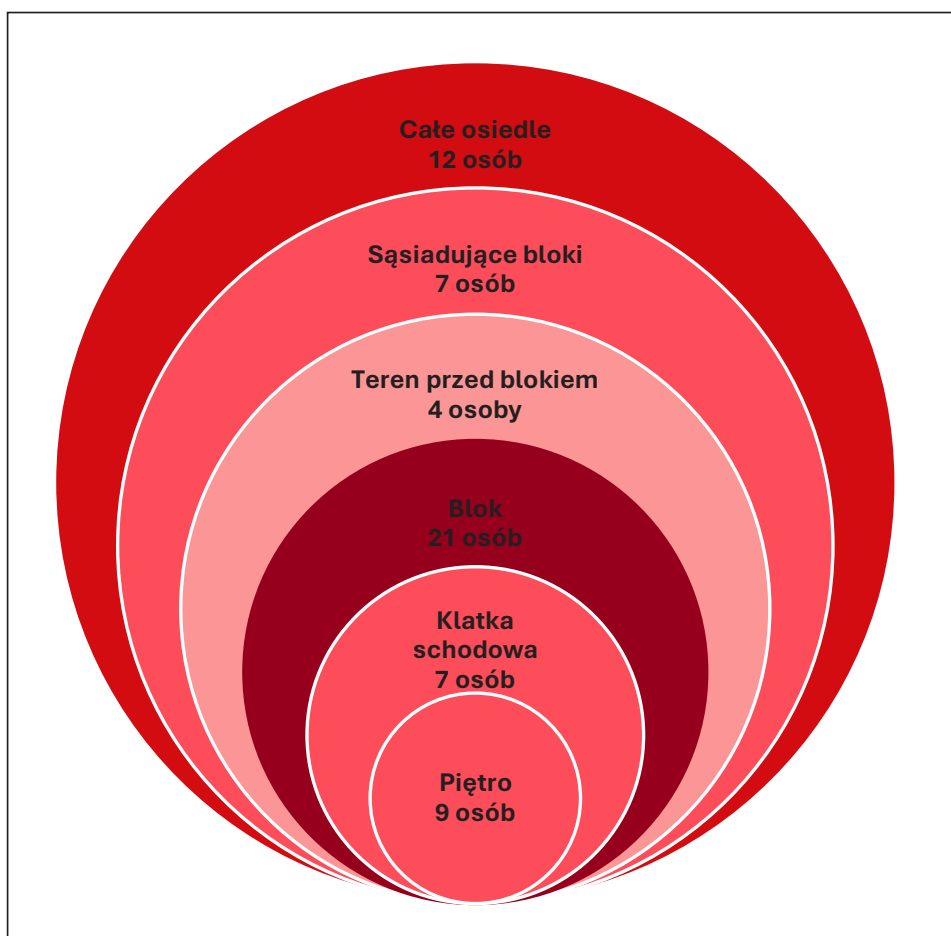
Źródło: Plesiński 2024: 91. N = 50

Rys. 7. Częstotliwość spędzania wolnego czasu wraz z rodzajem istoty towarzyszącej na obszarze osiedla Radogoszcz Wschód

Źródło: Plesiński 2024: 92. N = 43

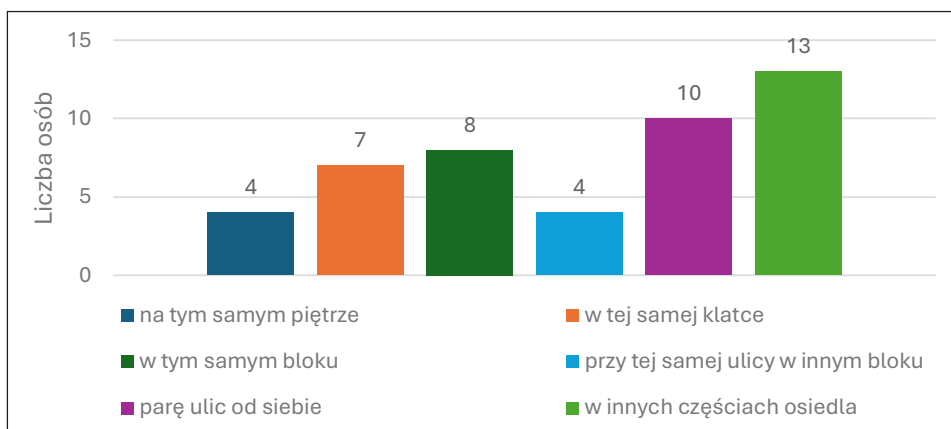
Kolejna część ankiety obejmowała pytania dotyczące nawiązywanych kontaktów sąsiedzkich oraz wspólnych miejsc spotkań mieszkańców osiedla Radogoszcz-Wschód. Najpierw sprawdzono rozumienie pojęcia sąsiedztwa w stosunku do swojego miejsca zamieszkania, gdzie większość respondentów za takie uznało blok, w którym mieszkają (42%), natomiast część ograniczyła swój zakres pojmowania do klatki schodowej (18%) bądź też piętra (14%) (rys. 8). Ciekawy jest duży udział odpowiedzi wskazujący na całe osiedle (24%) w kontekście definiowania sąsiedztwa przez respondentów, co może potwierdzać po części ukazane już wcześniej silne emocjonalne przywiązanie mieszkańców do badanego obszaru.

Rys. 8. Pojmowanie sąsiedztwa w stosunku do miejsca zamieszkania przez respondentów

Źródło: Plesiński 2024: 96. N = 50

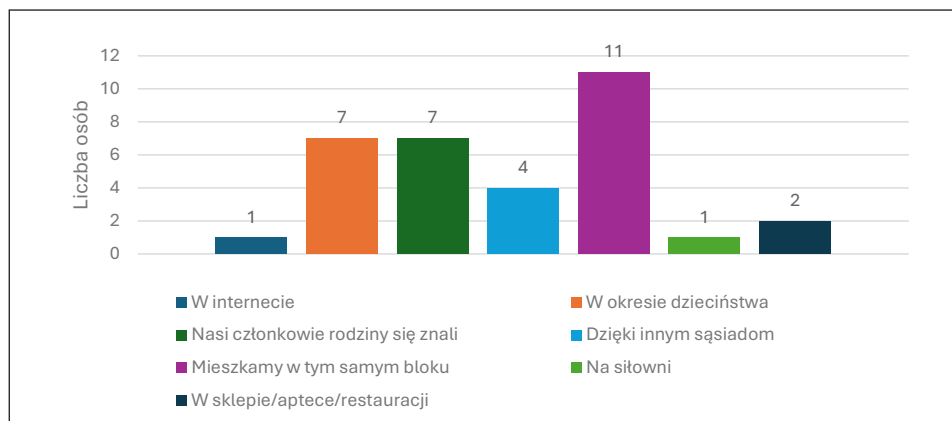
W następnych dwóch pytaniach wielokrotnego wyboru skupiono się już wyłącznie na bliskich kontaktach respondentów z innymi mieszkańcami osiedla. Dotyczyły one zarówno lokalizacji zamieszkiwania tych osób, jak i okoliczności ich wzajemnego poznania się. Większość bliskich kontaktów utrzymywana jest przez respondentów z osobami niemieszkającymi w tym samym bloku (rys. 9). Mieszkają oni w różnych częściach osiedla (50%), kilka ulic od siebie (38%) lub przy tej samej ulicy, ale w innym bloku (15%). Pozostałe sugerowane odpowiedzi odnosiły się wyłącznie do budynku, w którym mieszkają respondenci. Największy udział w tej grupie ma odpowiedź wskazująca, że mieszkają oni ogólnie w tym samym bloku (31%), następnie w tej samej klatce (27%) i na tym samym piętrze (15%).

Rys. 9. Lokalizacja zamieszkania osób, z którymi respondenci utrzymują prywatny kontakt

Źródło: Plesiński 2024: 98. N = 26

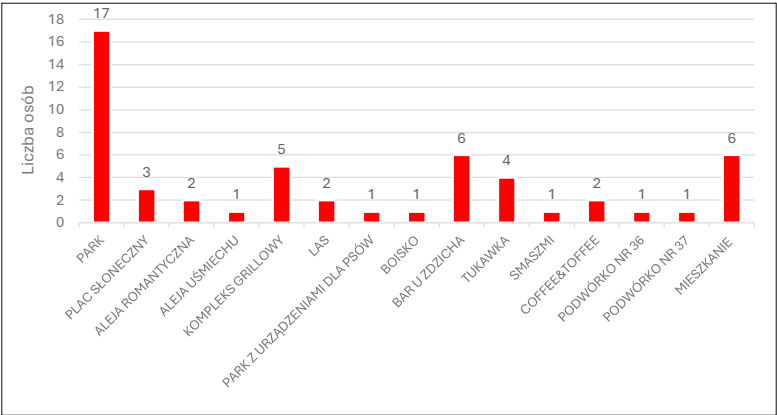
Na pytanie o okoliczności, w jakich respondent poznał osoby, z którymi utrzymuje bliskie kontakty, najczęściej wskazywano na odpowiedź świadczącą o tym, że mieszkają oni w tym samym bloku (42%). Kolejne odpowiedzi mówiły o zawarciu znajomości zarówno w okresie dzieciństwa, jak i dzięki wcześniejszej znajomości pozostałych członków rodzin (27%). Inne odpowiedzi respondentów wskazywały również spontaniczne zapoznanie podczas przebywania w obiektach o funkcji usługowej, dzięki innym sąsiadom, a także przez portale społecznościowe w internecie (rys. 10).

Rys. 10. Forma zapoznania sąsiadów, z którymi respondenci utrzymują prywatny kontakt

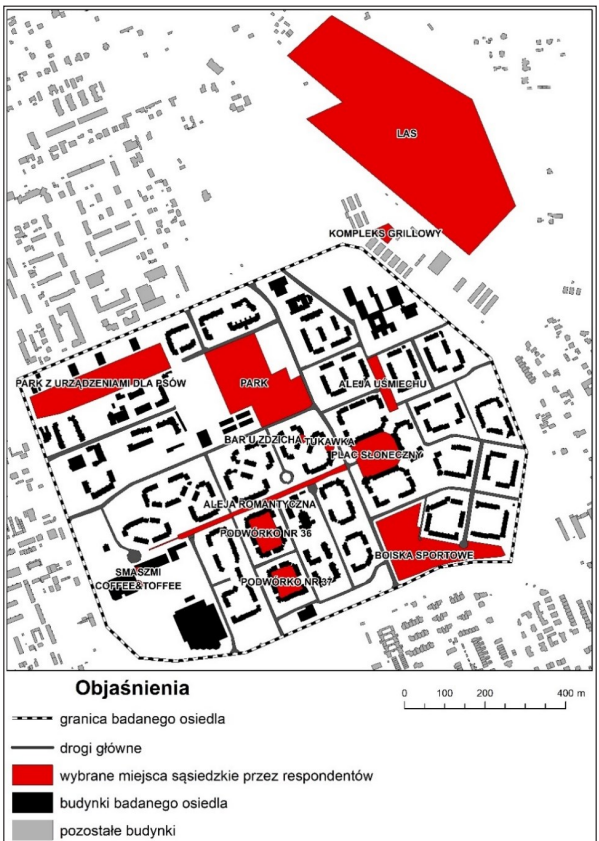
Źródło: Plesiński 2024: 99. N = 26

W kontekście niniejszego artykułu istotne jest ukazanie preferencji respondentów co do miejsca spędzania czasu wraz z sąsiadami, z którymi łączą ich bliskie kontakty. Zdecydowana większość badanych osób wskazała park usytuowany w centralnej części osiedla (65%) (rys. 11). Popularność tego miejsca wynika przede wszystkim z jego wielofunkcyjnego charakteru, a także różnorodności zlokalizowanych tam elementów infrastruktury tj. plac zabaw, stoliki szachowe, siłownia plenerowa, ogrodzony wybieg dla psów. Pozostałe tereny zielone to park z urządzeniami dla psów znajdujący się w północno-zachodniej części analizowanego obszaru, a także las występujący poza obszarem badawczym. Kolejnymi miejscami pojawiającymi się w odpowiedziach są również obiekty usługowe znajdujące się w obrębie badanego obszaru. Zlokalizowane są one zarówno w centralnej części osiedla w bliskim sąsiedztwie Placu Słonecznego (również wskazanego w odpowiedziach), jak i w kompleksie budynków usługowych znajdującym się w południowo-zachodniej części analizowanego terenu. Są to przede wszystkim kawiarnie, restauracje oraz bary. W odpowiedziach wskazano również dwie piesze aleje – Romantyczną i Uśmiechu, które odchodzą odpowiednio na zachód i na północ od Placu Słonecznego, a także dwa podwórka wyposażone w place zabaw dla dzieci. Wskazywanymi na dalszych miejscach, jednakże równie istotnymi przestrzeniami są mieszkanie i kompleks grillowy, który – podobnie jak las zlokalizowany w północno-wschodniej części – znajduje się poza badanym obszarem (rys. 12).

Rys. 11. Rodzaje miejsc sąsiedzkich uczęszczanych przez respondentów

Źródło: Plesiński 2024: 101. N = 26

Rys. 12. Wybierane miejsca sąsiedzkie przez respondentów

Źródło: Plesiński 2024: 101.

6.6. Podsumowanie

Niniejszy artykuł ukazuje wiele istotnych aspektów w kontekście przestrzeni sąsiedzkich zlokalizowanych na osiedlu mieszkaniowym. W przypadku badanego obszaru respondenci bardzo dobrze oceniają swoje otoczenie, głównie ze względu na dużą ilość terenów zieleni, co wskazuje na bardzo dużą potrzebę pielęgnowania i implementowania tego rodzaju przestrzeni w najbliższym sąsiedztwie miejsca zamieszkania. Nie bez przyczyny park zlokalizowany w centralnej części osiedla był miejscem najczęściej wskazywanym przez respondentów. Wkomponowanie różnorodnych elementów małej architektury, terenów rekreacyjnych zarówno dla młodszych, jak i starszych mieszkańców pozwala na korzystanie z tego miejsca wielu osobom. Podkreśla to również aspekt wielofunkcyjności terenu, który na obszarze osiedli jest niezwykle ważny. Istotnymi elementami osiedla są również różnorodne obiekty usługowe, począwszy od tych pierwszej potrzeby zlokalizowanych przy Placu Słonecznym, na restauracjach i wielokubaturowych obiektach handlowych kończąc. Pozwala to mieszkańcom na zaspokojenie swoich potrzeb w bardzo bliskiej odległości od miejsca zamieszkania, co jest wyjątkowo istotne w kontekście jakości życia.

Należy tutaj również wspomnieć o samym pojmowaniu przestrzeni sąsiedzkiej. Na podstawie przeprowadzonych badań oraz kwerendy literatury można stwierdzić, że przestrzeń sąsiedzka ma charakter subiektywny. Trudno precyzyjnie określić jej obszar występowania, co więcej, nie należy ograniczać się wyłącznie do sztucznie narzuconych granic osiedla. Ponadto, jak wskazują powyższe odpowiedzi respondentów, wszystko zależy od preferencji danej osoby co do spędzania wolnego czasu w gronie bliskich sąsiadów. W odpowiedziach wskazano zarówno przestrzenie publiczne – tereny zieleni, przestrzenie półpubliczne – podwórka, przestrzenie półprywatne – obiekty usługowe, jak i przestrzenie prywatne – mieszkanie. Ukazuje to dosyć istotny problem w systematyzacji samej definicji przestrzeni sąsiedzkiej.

Współczesne badania dotyczące przestrzeni sąsiedzkiej ukazują wieloaspektowe analizy pod względem przestrzennym oraz społecznym. Uproszczone przedstawienie osiedli jako sztucznie wytyczonych jednostek terytorialnych odchodzi na rzecz przenikania się ich w jedną całość, w której dochodzi do nawiązywania kontaktów społecznych. Subiektywny charakter, a także poczucie przynależności do danego miejsca to jedno z czynników umożliwiających wskazanie przestrzeni sąsiedzkich na danym obszarze. Pozostałe czynniki i elementy zagospodarowania, zależne od ludzi projektujących tego rodzaju tereny, mają za zadanie pobudzić wśród mieszkańców chęci do nawiązywania kontaktów i spędzania czasu w swoim najbliższym otoczeniu.

Literatura

- Bierwiałonek K., 2016, *Spoleczne znaczenie miejskich przestrzeni publicznych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice.
- Capece G., Costa R., 2011, *The new neighbourhood in the internet era: network communities serving local communities*, „Behaviour & Information Technology”, 32(5): 438–448.
- Ciarkowski B., 2016, *Realizacje i projekty Jakuba Wujka. Architekt poszukujący*, „Kronika miasta Łodzi”, 2(74): 104–110.
- Cieśla S., 1979, *Sąsiedztwo w mieście. Pojęcie, typologia i znaczenie*, „Roczniki Nauk Społecznych”, 7: 105–113.
- Chmielewski J.M., 2010, *Teoria urbanistyki w projektowaniu i planowaniu miast*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, Warszawa.
- Chmielewski J.M., Mirecka M., 2001, *Modernizacja osiedli mieszkaniowych*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, Warszawa.
- Chombart de Lauwe P.H., 1952, *Paris et l'Agglomération Parisienne* [Paris and the Parisian conurbation], Presses Universitaires de France, Paris.
- Ebrahim N., 2015, *Sense of Community in New Urbanism Neighbourhoods: A Review*, „Open House International”, 40(4): 25–29.
- Gronostajska B.E., 2007, *Kreacja i modernizacja przestrzeni mieszkalnej. Teoria i praktyka na przykładzie wybranych realizacji wrocławskich z lat 1970–1990*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław.
- Gronostajska B.E., 2016, *Kształtowanie środowiska mieszkaniowego dla seniorów*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław.
- Guzik R., 2003, *Przestrzenna dostępność szkolnictwa ponadpodstawowego*, Instytut Geografii Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- Holland C., Clark A., Katz J., Peace S., 2007, *Social interactions in urban public places*, Policy Press, Bristol.
- Karsten L., 2003, *Children's Use of Public Space: The Gendered World of the Playground*, „Childhood”, 10(4): 457–473.
- Kimic K., 2011, *Struktura przestrzeni osiedli mieszkaniowych jako podstawa kształtowania ich zagospodarowania przestrzennego – wybrane koncepcje podziału przestrzeni osiedlowych*, [w:] B. Szulczewska, R. Giedych (red.), *Przestrzeń przyrodnicza i społeczna osiedli mieszkaniowych w XX i XXI wieku*, Wydawnictwo SGGW, Warszawa: 93–102.
- Klimowicz M., 2019, *Znaczenie sąsiedztwa dla współczesnych mieszkańców miast*, „MIASTO”, 64.
- Kotus J., 2007, *Natura wielkomiejskich sąsiedztw: analiza subsąsiedzkich i sąsiedzkich terytorialnych podsystemów społecznych w Poznaniu*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań.
- Krańska A., Kaźmierczak B., 2023, *Problematyka poznańskich osiedli mieszkaniowych. Dlaczego przestrzeń modernistycznych osiedli jest martwa?*, „Przestrzeń Urbanistyka Architektura”, 1: 77–91.
- Lis A., 2011, *Struktura przestrzenna i społeczna terenów rekreacyjnych w osiedlach mieszkaniowych Wrocławia z lat 70.–80. ubiegłego stulecia*, Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego, Wrocław.

- Lis A., Krzemińska A., 2013, *Social Control as an Indicator of Safety in Residential Neighborhoods in Western Societies and China*, „Landscape Architecture”, 40: 4–15.
- Masierek E., Szajerska A., 2020, *Podwórka jako przestrzenie sąsiedzkie – perspektywa mieszkańców obszaru rewitalizacji Włocławka*, „Space – Society – Economy”, 31: 191–211.
- Mierzejewska L., 2018, *Przestrzeń publiczna strefy podmiejskiej (na przykładzie Poznania)*, „Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna”, 15: 85–97.
- Mrozowski J., 2017, *Jakość przestrzeni społecznych w wybranych obszarach mieszkaniowych na terenie dzielnicy Nowa Huta w Krakowie*, rozprawa doktorska, Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki, Kraków.
- Newman O., 1996, *Creating Defensible Space*, U.S. Department of Housing and Urban Development. Office of Policy Development and Research, Washington.
- Nguyen L., van den Berg P., Kemperman A., Mohammadi M., 2020, *Where do People Interact in High-Rise Apartment Buildings? Exploring the Influence of Personal and Neighborhood Characteristics*, „International Journal of Environmental Research and Public Health”, 17(13): 4619.
- Ossowski S., 1982, *O strukturze społecznej*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- Plesiński C., 2024, *Zróżnicowanie przestrzeni sąsiedzkiej w zabudowie blokowej osiedla Radogoszcz-Wschód w Łodzi*, praca magisterska zrealizowana w Instytucie Zagospodarowania Środowiska i Polityki Przestrzennej, Uniwersytet Łódzki, Łódź.
- Popławska J.Z., 2016, *Przestrzeń miejska i jej przemiany w koncepcjach socjologicznych*, [w:] E. Firlit, J. Gładys-Jakóbk (red.), *Wybrane problemy współczesnego świata w refleksji socjologicznej*, Oficyna Wydawnicza Szkoły Głównej Handlowej, Warszawa: 139–154.
- Rochmińska A., 2013, *Atrakcyjność łódzkich centrów handlowych oraz zachowania nabywcze i przestrzenne ich klientów*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Rybicki P., 1979, *Struktura społecznego świata: studia z teorii społecznej*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- Skoczylas O., 2016, *Przeobrażanie się przestrzeni miasta i osiedli związane ze zmianami stylu życia mieszkańców*, „Budownictwo i Architektura”, 15(1): 143–148.
- Solarek K., 2009, *Funkcje terenów zieleni kształtujących przestrzenie publiczne we współczesnym mieście*, [w:] E. Oleksiejuk, A. Jankowska (red.), *Zieleń miejska – naturalne bogactwo miasta. Zieleń w przestrzeni publicznej miast: funkcja – kreacja – identyfikacja*, Polskie Zrzeszenie Inżynierów i Techników Sanitarnych, Toruń: 69–80.
- Sorensen A., 2009, *Neighborhood Streets as Meaningful Spaces: Claiming Rights to Shared Spaces in Tokyo*, „City&Society”, 21(2): 207–229.
- Szafrańska E., 2016, *Wielkie osiedla mieszkaniowe w mieście postsocjalistycznym. Geneza, rozwój, przemiany, percepcja*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Uchwała Nr LVI/1069/05 Rady Miejskiej w Łodzi z dnia 26 października 2005 r. w sprawie Systemu Informacji Miejskiej w Łodzi.